

rosszindulatú kampánynak voltak kitéve, mely megalázásukat és lealacsonyításukat célozta. Az április végén indított „kulturális tisztogatási” kampány nyomán, melynek tetőpontján a könyvtárakból kivonták az összes magyar és nem magyar zsidó szerző által írt könyvet,⁸⁶ számos város közterein tömegével semmisítették meg a zsidók írta könyveket, színpadiasan megrendezett politikai gyűlések keretében. A szónokok egyre-másra hangsúlyozták: a könyvek bezúzása azt jelenti, hogy a hagyományos magyar nemzeti kultúrát megtisztítják a zsidók gyökértelen kozmopolitizmus- és dekadenciája által fémjelzett elnyomástól és felforgatástól.

A zsidó diákok amúgy is szájalmas sorsa teljességgel elviselhetetlenné vált. A zsidó egyetemi hallgatókat, akiket addig is szigorú megkülönböztetések sújtottak, most kizárták a felsőoktatási intézményekből. Az állami és a különféle nem zsidó felekezeti iskolák szigorúan korlátozták a zsidó gyermekek felvételét. A német megszállás után a zsidó tanulókat több rendelettel fokozatosan eltávolították az iskolákból.⁸⁷ A zsidó gyermekek oktatásának feladata így kizárólag a zsidó közösségekre hárult. 1944 nyarára az oktatás kérdése a Budapesten még életben lévő 18 év alatti fiatalokra korlátozódott, mivel a legtöbb egyetemista korú fiatal férfit behívták munkaszolgálatra.

1944 augusztusának második felében – és különösen miután az augusztus 15–16-i válság elmúlt – a zsidó világi és vallási vezetők jelentős figyelmet fordítottak a csillagos házakba zsúfolt gyermekek oktatási szükségleteire. Lakatos reformintézkedései ellenére a felsőoktatási intézmények, köztük a tekintélyes Pázmány Péter Tudományegyetem, továbbra is elzárkózott a zsidók felvétele elől.⁸⁸ Az államilag fenntartott és a nem zsidó felekezetek által működtetett elemi és polgári iskolák hasonló elzárkózó gyakorlatot követtek, de hajlandók voltak fölvenni a kitért és a mentesítést nyert zsidó gyermekeit, mert az utóbbiak maguk is kitértnek számítottak vagy a mentesítési rendelet hatálya alá estek.⁸⁹

A rabbinátus (mely gyakran erősen bírálta a Zsidó Tanács politikáját, és különösen zokon vette, hogy a Tanács nem konzultált vele) és a Tanács oktatási és kulturális osztálya szükségintézkedéseket hozott az életben maradt gyermekek oktatására.⁹⁰ A beiratkozásra vonatkozó döntéseiket és azon intézmények felsorolását, ahol oktatásban részesülhettek, rendszeresen közölte a *Magyarországi Zsidók Lapja* c. sajtóorgánum, melyet a hatóságok cenzúráztak ugyan, mégis a kulturális osztály egyetlen kommunikációs eszköze volt. Az elemi fokú oktatáson kívül a rabbinátus vallásoktatási tanfolyamokat is szervezett. Az érdeklődő gyerekeknek továbbképző vagy rendes tanfolyamokat is indítottak középiskolás fokon. A vezetőknek az oktatás és a tanulás iránti elkötelezettségét jelezte az a döntés, hogy újra megnyitottak néhány szakiskolát az érdeklődő diákok szak-